

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПЛАНУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ХОЛОДНОГІРСЬКОГО РАЙОНУ

у 2023/2024 навчальному році

В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну питання збереження здоров'я, в т. ч. ментального, залишається одним із фундаментальних завдань для працівників психологічної служби разом із розвитком в учасників освітнього процесу резильєнтності, здатності якісного відновлення особистості, роботою щодо зниження дії наслідків ПТСР та ін.

Центр освітніх технологій Управління освіти адміністрації Холодногірського району Харківської міської ради в рамках підготовки та роботи в 2023/2024 н. р. просить взяти до уваги інформаційний матеріал за рекомендаціями ІМЗО за основними напрямками роботи практичних психологів, соціальних педагогів.

Психологічна служба системи освіти Холодногірського району Харківської міської ради діє в рамках Закону про освіту, в якому у статті 76 означені шляхи та напрямки психологічного та соціально-педагогічного забезпечення освітнього процесу та засоби професійного супроводу спеціалістами служби освітнього процесу в межах компетентності та на основі нормативно-правових документів, Положення про психологічну службу системи освіти.

Під час роботи фахівцям психологічної служби у новому навчальному році рекомендовано враховувати в роботі матеріал, означений у документах Міністерства освіти і науки України, ІМЗО, КВНЗ «ХАНО», Департаменту освіти Харківської міської ради, Управління освіти адміністрації Холодногірського району Харківської міської ради, а також інший методичний матеріал, узгоджений та допущений до роботи, має відповідний статус (допущення до використання у закладах освіти).

Психологічний та соціально-педагогічний супровід у закладах освіти здійснюється шляхами своєчасного і систематичного вивчення психофізичного розвитку здобувачів освіти, мотивів поведінки і діяльності дітей; визначення та урахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти: вікових, інтелектуальних, фізичних, гендерних та інших; сприяння створенню умов для виконання основних завдань діяльності закладів освіти: освітніх, виховних, соціального та інтелектуального розвитку здобувачів освіти та ін.

У 2023/2024 н. р. початок навчального року відбуватиметься в умовах продовження військового стану в Україні. Робота служби має здійснювати у відповідності до умов роботи освітнього закладу.

Основні напрямки в роботі спеціалістів психологічної служби у 2023/2024 н. р. :

- охорона психічного та психологічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу
- надання психологічної підтримки усім учасникам сучасного освітнього процесу
- надання соціально-педагогічної підтримки усім учасникам освітнього процесу
- використання ефективних сучасних методів практичної психології та соціальної педагогіки
- розвиток компетентностей щодо життя у злагоді з самим собою
- розвиток компетентностей щодо жити в злагоді з іншими

- розвиток та корекція компетентності вступати у стосунки із сучасним навколишнім світом
- організація власного життя в нових сучасних умовах
- розвиток професійних компетентностей спеціалістів служби: отримання/досягнення відповідного рівня освіти, постійна участь у заходах з підвищення професійної компетентності, добре розуміння своєї професійної місії, глибоке усвідомлення проблем та ресурсів сучасної освіти, пошук шляхів ефективного розв'язання власних професійних проблем відповідно засадам сучасної освіти, усвідомлення власної моральної відповідальності перед учасниками освітнього процесу
- розуміння на високому рівні основних задач/завдань сучасної освіти в умовах війни
- розвиток власних професійної гнучкості, креативності, критичного мислення тощо
- розвиток власного психологічного здоров'я
- пріоритетні напрямки у роботі освітнього закладу
- пріоритетні напрямки у роботі спеціаліста психологічної служби

Види роботи працівників психологічної служби у 2023/2024 н.р. (виконується відповідно до формату роботи освітнього закладу в умовах воєнного часу):

- ✓ Діагностика. Виявлення причин труднощів у навчанні, інтелектуальному розвитку, соціально-психологічній адаптації; вивчення та визначення індивідуальних особливостей динаміки розвитку особистості, потенційних можливостей в освітньому процесі, професійному самовизначенні особистості, психологічних труднощів у роботі педагогів тощо.
- ✓ Профілактика. Своєчасне попередження порушень у розвитку та становленні особистості, міжособистісних стосунках; запобігання конфліктним ситуаціям в освітньому процесі, міжособистісних стосунках, в т. ч. під час дистанційного спілкування
- ✓ Корекція. Супровід/допомога усунення виявлених труднощів соціально-психічного розвитку здобувачів освіти; зниження ризиків проблем адаптації до сучасного освітнього середовища, схильностей до залежностей, правопорушень, різних форм девіантної поведінки.
- ✓ Розвиток. Робота, яка здійснюється на підставі результатів діагностичних заходів; допомога учаснику освітнього процесу у набутті відповідних особистості компетентностей, здібностей тощо.
- ✓ Освітня діяльність. Форма активного співробітництва, спрямована на удосконалення, розвиток, формування особистості здобувачів освіти. Внаслідок військових дій відбувається реакція на ситуацію, в якій є загроза життю людини або її здоров'ю. Психологічні травми порушують нормативну організацію психіки і можуть зумовити межові (тимчасове відчуття дискомфорту) або клінічні стани (зниження імунітету, втрата працездатності, порушення когнітивних процесів). З метою стабілізації психоемоційного стану здобувачів освіти та їх налаштування на освітню діяльність рекомендовано фахівцям психологічної служби впроваджувати «годину психолога/соціального педагога», «хвилинки психолога/соціального педагога», факультативні курси, курси за вибором, роботу в гуртках психологічного спрямування тощо.

Освітня діяльність у закладах освіти реалізується працівниками психологічної служби через викладання освітнього матеріалу за програмами курсів за вибором, факультативів, гуртків психологічної та соціально-педагогічної спрямованості. Комісією з психології та педагогіки Науково-методичної ради МОНУ для використання у роботі

практичними психологами і соціальними педагогами надано гриф МОНУ на програми факультативів, спецкурсів і курсів за вибором і пройшли апробацію у закладах освіти та рецензування науковців і практиків (інформація на сайті ІМЗО).

✓ Консультування. Багатофункціональний вид індивідуальної та групової роботи, спрямований на вирішення запитів, з якими звертаються учасники ОСВІТНЬОГО процесу, в т. ч. дистанційно. В сучасних освітніх умовах фахівці психологічної служби мають впроваджувати різні відповідні ресурси. Канали спілкування можуть бути в синхронному, асинхронному режимах, за способом спілкування (індивідуальна або групова комунікація), за типом комунікації (друкований текст або візуальна або/та голосова комунікація), а також за мірою залучення людини (пряма людська взаємодія, самодопомога під час використання інформації або інструкцій, опублікованих на вебсайті або онлайн інтерактивне програмне забезпечення) тощо.

✓ Зв'язки з громадськістю. Діяльність, спрямована на досягнення взаєморозуміння, співпрацю між окремими особами, колективами, соціальними групами, організаціями, державними органами управління системи освіти. Робота за даним напрямком має бути активізована через використання сучасних засобів спілкування: з батьками, опікунами, органами влади, громадськими організаціями – в межах професійної компетентності, плану, потреб освітнього закладу фахівця психологічної служби.

✓ Провіта. Формування психологічної та соціально-педагогічної компетентності учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану та допомога у збереженні їх ресурсного стану. Основні завдання в роботі, в т. ч. з дітьми, що пережили психотравмуючі події, які можуть впливати на процес формування компетентностей під час освітнього процесу, а саме: інформувати учасників освітнього процесу щодо можливості отримання психологічних послуг у закладі освіти та в інших достовірних джерелах; оприлюднити на вебсайтах (у разі їх відсутності – на вебсайтах своїх засновників) контакти безкоштовної кризової психологічної допомоги в період війни в країні; сприяти підвищенню компетентності педагогічних працівників з питань надання першої психологічної допомоги, психологічної допомоги дітям, які пережили психотравмуючі події; сприяти впровадженню в закладах освіти у роботу з дітьми програм формування стійкості до стресу, за потреби - розвитку резил'єнтності у дітей, психосоціальної допомоги дітям, які пережили психотравмуючі події, застосування програм з профілактики емоційного вигорання практичних психологів, соціальних педагогів та інших педагогічних працівників.

У роботі психологічної служби постійно існує необхідність проведення з усіма учасниками освітнього процесу у закладах спеціальних занять, семінарів, тренінгів з наданням об'єктивної інформації про професійні можливості працівників психологічної служби, нормативно-правові засади їх діяльності та роль у забезпеченні ефективності освітніх реформ тощо.

У межах власної компетенції працівники психологічної служби залучаються до заходів з підвищення рівня обізнаності серед батьків, інших законних представників та осіб, які постійно контактують із дітьми, беруть участь у заходах щодо збереження психічного та психологічного здоров'я, попередження та протидії торгівлі дітьми, попередження насильства, в т. ч. домашньої його форми, зокрема виявлення постраждалих осіб та надання комплексної допомоги.

Важливою роботою є формування у дітей та молоді нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, усвідомлення насильства, в т. ч. домашнього як порушення прав людини, використання методичних рекомендацій, наданих міжнародними, регіональними, місцевими організаціями у роботі щодо запобігання та протидії насильству серед усіх учасників освітнього процесу.

Необхідною умовою роботи за даним напрямком є достатній рівень професійної компетентності працівника психологічної служби.

✓ Психологічний та соціально-педагогічний супровід отримання освітніх послуг дітьми з особливими освітніми потребами та впровадження інклюзивної освіти під час воєнного стану здійснюється усіма працівниками закладу освіти, в т. ч. практичними психологами та соціальними педагогами згідно з нормативно-методичними документами у складі команди супроводу.

У роботі практичними психологами та соціальними педагогами використовуються розроблені корекційно-розвиткові програми, які створені на основі Державного стандарту освіти для дітей з особливими освітніми потребами.

Фахівець психологічної служби не повинен виконувати обов'язки дефектолога.

Основні функції практичного психолога у складі команди психолого-педагогічного супроводу: надання рекомендацій, консультацій та методичної допомоги педагогічним працівникам закладу освіти у роботі з дитиною з ООП; проведення консультацій з батьками/опікунами дитини з ООП; сприяння формуванню психологічної готовності в учасників освітнього процесу до взаємодії в інклюзивному середовищі з дитиною з ООП в умовах, як off-line, так і в умовах online навчання; підготовка звіту про результати надання психологічних послуг дитині із зазначенням динаміки її розвитку.

✓ Організаційно-методична робота передбачає виконання завдань (з корекцією проведення роботи в умовах воєнного стану, в т. ч. дистанційно): підготовка до проведення роботи, постановка цілей у роботі певного виду, визначення завдань, формулювання очікуваних результатів, визначення кола учасників, виконавців окреслення критеріїв оцінювання результатів, визначення способів (форм і методів) досягнення результатів, конкретне планування послідовності дій в процесі, означення очікуваних результатів, робота з отриманими результатами, професійна рефлексія, корекція діяльності за отриманими результатами.

Найважливішою умовою планування роботи залишається необхідність врахування потреб у професійному розвитку конкретного фахівця.

Окремим і значущим видом професійного становлення для спеціалістів психологічної служби залишається участь у діяльності методичного об'єднання за різними формами: теоретичні, науково-методичні семінари, доповіді, повідомлення, семінари-практикуми, диспути-дискусії, ділові та рольові ігри тощо відповідно до запитів учасників і з огляду на реальні можливості тощо.

В рамках роботи з фахової підготовки спеціалістів психологічної служби мають бути включені до планів роботи консультації, супервізійні сесії, участь у роботі інтервізійних груп тощо.

Індивідуальна робота з підвищення рівня професійної компетентності включає систематичне вивчення психолого-педагогічної, наукової літератури, участь у роботі методичних об'єднань (фахівців різного спрямування), участь у роботі семінарів, конференцій, вебінарів, тренінгів, відвідування курсів підвищення кваліфікації та інших – різних рівнів організації.

Колективна методична робота включає діяльність районних, міських методичних об'єднань, проведення методичних, оперативних нарад, участь у створенні методичних збірників, участь та взяття до уваги рекомендацій науково-практичних конференцій, обговорення інформаційних повідомлень, участь у практичних заняттях, тренінгах, диспутах, ділових, рольових іграх, бесідах, семінарах-практикумах тощо.

Працівникам психологічної служби закладу освіти (практичні психологи та соціальні педагоги) рекомендовано здійснювати діяльність як у закладі освіти (психологічна просвіта, діагностична, консультативна, освітня діяльність, обробка результатів досліджень тощо), так і за його межами (підготовка до проведення заходів, оформлення робочої документації,

планування, звітність, робота у навчально-методичних та наукових центрах, громадських організаціях, консультації в межах професійної діяльності тощо).

В умовах воєнного стану робота за даним напрямком є можливою та необхідною для більш ретельної організації власної професійної діяльності.

✓ Науково-методична робота залишається важливою, потребує активного застосування особистісних, професійних ресурсів.

У 2023/2024 н. р. продовжуватиметься діяльність спеціалістів психологічної служби за цим напрямом, який передбачає роботу у науковому, науково-методичному просторі, потребує більш поглибленої теоретично-практичної діяльності практичних психологів закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти, соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти.

Практичним психологам, соціальним педагогам рекомендується участь у створенні методичних розробок, рекомендацій, статей, комплексів занять, тренінгів, буклетів, постерів, як індивідуально, так і в авторських колективах, в т. ч. беручи участь у різних конкурсах.

✓ Робота за означеними (за наявності) запитами з боку адміністрації освітнього закладу в рамках компетентності фахівців психологічної служби.

Річний/перспективний план роботи спеціалістів психологічної служби є необхідним документом в роботі працівника освітнього закладу.

План має бути створеним з урахуванням реальної суспільної ситуації в умовах воєнного стану, в означених умовах роботи освітнього закладу.

В умовах роботи закладу освіти від початку навчального року передбачається психологічний та соціально-педагогічний супровід його діяльності.

Спеціаліст психологічної служби має право обрати пріоритетний (-ні) напрямок (-ки) у власній діяльності.

Рекомендовано: за кожним напрямком обрати ті види роботи, які **можуть бути** виконані спеціалістом психологічної служби в навчальному році в межах його/її компетентності та відповідно умовам роботи.

